

Підводячи підсумок проведеного дослідження слід зазначити наступне. Судова практика об'єктивно знаходиться у системі суспільних зв'язків, які регулюються законами, виконує у цій системі певну роль, пов'язану з розв'язанням правових суперечок чи присудженням правопорушнику покарання. Основним призначенням судової практики є підтримання правопорядку у системі екологічних відносин. Цей правопорядок будується на безумовному дотриманні суб'єктами відносин у сфері взаємодії та природи еколого-правових вимог, усуненні конфліктів між ними, зокрема, стосовно використання природних ресурсів, набуття різного роду прав стосовно природних ресурсів, врахування екологічних інтересів сусідів у процесі здійснення господарської діяльності, а також, відновлення правопорядку шляхом покарання порушників вимог екологічного законодавства, покладання на них обов'язку щодо відшкодування шкоди, завданої довкіллю, окремим природним об'єктам екологічним інтересам окремих громадян.

У процесі розгляду судами спору чи справи про правопорушення в галузі охорони навколишнього природного середовища встановлюється зв'язок між загальними правовими нормами, що містяться у джерелах екологічного права, і судовим рішенням, що запроваджує норми індивідуального характеру. Судові рішення, відтак, є актами правозастосування, що захищають правопорядок, відновлюють його.

Одним з чинників того, що справи з захисту екологічних прав у судах України не набули поширення, є розпорошеність екологічного законодавства, наявність у законах великої кількості відсылних положень, що ускладнює вивчення законів, отримання громадянами правової інформації, необхідної для захисту своїх екологічних прав. Тому подальша систематизація екологічного законодавства є фактором, що посилить ефективність судового захисту екологічних прав громадян.

УДК 351.863:338.434 (477)

О.І. Зуєва

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуто основні задачі фінансової безпеки на підприємстві. Визначено систему показників оцінки фінансової безпеки та її рівні.

Ключові слова: *фінансова безпека підприємств, рівні фінансової безпеки, фінансова стійкість.*

В статье рассмотрены основные задачи финансовой безопасности на предприятии. Определена система показателей оценки финансовой безопасности и ее уровни.

Ключевые слова: *финансовая безопасность предприятия, уровни финансовой безопасности, финансовая устойчивость.*

In the article the main tasks of financial security of the enterprise are consid-

ered. The system of indicators for the assessment of financial security and the levels of financial security are defined.

Key words: *financial security of the enterprise, levels of financial security, financial stability.*

Актуальність дослідження. Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування в теперішньому часі і високий потенціал розвитку в майбутньому. Одною з основних функціональних цілей економічної безпеки є забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства.

Ефективність діяльності підприємств у ринковій економіці обумовлюється багато в чому станом його фінансів, що і приводить до необхідності розгляду проблем забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Фінансова безпека може бути визначена як стан найбільш ефективного використання ресурсів, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності, якості управління та використання основних і оборотних коштів, структури його капіталу.

Головна мета фінансової безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування сьогодні та високий потенціал розвитку в майбутньому.

Головна умова фінансової безпеки підприємства – здатність протистояти існуючим і виникаючим небезпекам та загрозам, які здатні завдати фінансової шкоди підприємству, небажано змінити структуру капіталу, примусово ліквідувати підприємство тощо.

Постановка проблеми. Ринкові перетворення зумовили фундаментальні зміни у функціонуванні сільськогосподарських підприємств. Нині організація процесів формування, акумуляції, використання, руху та спрямування фінансових ресурсів є невід’ємною і необхідною складовою їх успішної фінансової діяльності. З розвитком ринкових відносин, вагомість цих процесів підвищується, оскільки трансформаційна здатність фінансових ресурсів зумовлює їх універсальність, унікальність та значущість у економічному середовищі підприємств. Нестача фінансових ресурсів спричиняє виникнення, формування та зростання заборгованостей перед партнерами, інвесторами, працівниками, фінансовими інституціями, що негативно впливає на імідж, функціонування та можливості розширення подальшого економічного горизонту сільськогосподарських підприємств, оскільки при цьому скорочуються обсяги та ускладнюються умови їх фінансування. Зазначене вимагає вдумливого детального вивчення теоретичного підґрунтя, системного аналізу практики та відпрацювання пропозицій щодо шляхів удосконалення процесів організації формування, акумуляції та спрямування фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах.

Теоретичний аналіз досліджень. Вважаючи на вирішальну роль

фінансової безпеки у забезпеченні економічної безпеки підприємства поняття "фінансова безпека" має право на самостійне існування і дослідження як окремої економічної категорії. Її вивченню приділяють увагу такі вчені, як Барановський О.І., Бланк І.О., Горячева К.С., Камлик М.І. та інші [1 - 4, 7].

Мета статті. Автором пропонується дослідження фінансової безпеки підприємства здійснювати на підставі системи показників фінансової стійкості та на їх підставі виділити рівні фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення фінансової безпеки підприємства є важливим чинником його стабільного функціонування. Основними задачами фінансової безпеки на підприємстві є забезпечення стійкого розвитку підприємства; забезпечення стійкості грошових розрахунків і основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізація негативних дій фінансових криз, тіньових структур на розвиток підприємства; контроль за грошовими потоками підприємства; ефективне залучення і використання різних джерел фінансування; запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах.

Під час оцінки поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки аналізують фінансову звітність і результати роботи підприємства (платоспроможність, фінансову незалежність, структуру й використання капіталу та прибутку); передусім звертають увагу на зниження ліквідності, підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості, зниження фінансової сталості підприємства.

Оцінка фінансового стану та практики забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств передбачає аналіз великих масивів інформації, що дозволить мати достовірне і об'єктивне уявлення про ці процеси та виявити фактори, які на них впливають. Дослідженням охоплені всі сільськогосподарські підприємства Луганської області.

Фінансовий стан сільськогосподарського підприємства характеризується рівнем забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення розрахунків за своїми зобов'язаннями.

Обсяг і структура фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств безпосередньо пов'язані з рівнем розвитку виробництва, його ефективністю. Чим масштабніше виробництво і вище його ефективність, тим більші, за рівних умов, розміри фінансових ресурсів, що можуть бути мобілізовані та використані. Величина ж фінансових ресурсів, які спрямовуються у виробництво, створює передумови для його зростання і вдосконалення, що в свою чергу є основою збільшення вказаних ресурсів.

Від раціонального розподілу сукупної суми фінансових ресурсів між складовими залежить їхнє нормальне функціонування, термін оборотності й повнота виконання притаманних їм виробничої й розрахункової (платіжної) функцій.

Склад, структура і обсяг джерел фінансових ресурсів зумовлені дією

різноманітних факторів. До них відносяться: форма власності і організаційно-правові форми діяльності підприємства, його галузева приналежність, його фактичні розміри виробництва, фінансовий стан, теоретична і практична можливість залучення додаткових фінансових ресурсів з різних джерел, стратегічні цілі і поточні завдання функціонування на певному проміжку часу, фінансова політика підприємства, рівень управління тощо.

Більш детальний аналіз забезпеченості фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств Луганської області виконаний за допомогою розрахунку показників їх платоспроможності.

Невисока ефективність виробництва, порушення цінового паритету на сільськогосподарську і промислову продукцію призвели до надмірної кредиторської заборгованості, яка перевищує суму фінансових ресурсів.

Проведення подальшої оцінки фінансового стану та рівня забезпеченості фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств Луганської області зумовлює необхідність виявлення рівня фінансової стійкості, що дозволить виявити можливості стабільного функціонування підприємств в умовах трансформацій та швидких економічних змін.

Фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств доцільно визначити на основі методики, запропонованої М.С. Абрютіною та А.В. Грачовим [5], у відповідності, з якою виділено чотири рівні фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.

Перший рівень - підприємство абсолютно фінансово стійке, якщо сума власних оборотних засобів (ВОЗ) перевищує суму наявних запасів і витрат (ЗВ), тобто $ВОЗ > ЗВ$.

Другий рівень - підприємство має нормальне фінансове становище, але відчуває недостатність оборотних засобів, яка може бути покрита за рахунок довгострокових позикових джерел, тобто величину запасів і витрат (ЗВ) перевищує сума власних оборотних засобів (ВОЗ) і довгострокових фінансових вкладень (ДФВ): $ЗВ < ВОЗ + ДФВ$.

Третій рівень - підприємство вважається фінансово нестійким у разі недостатності власних оборотних засобів і довгострокових джерел фінансування, яка може бути ліквідована за рахунок короткострокових джерел - короткострокових кредитів і позик, тобто $ЗВ < ВОЗ + ДФВ + ККП$.

Четвертий рівень - підприємство знаходиться в критичному фінансовому становищі, якщо сума запасів і витрат перевищує суму власних оборотних засобів, довгострокових і короткострокових фінансових вкладень: $ЗВ > ВОЗ + ДФВ + ККП$.

Виконані розрахунки за запропонованою вище методикою свідчать, що в цілому сільськогосподарські підприємства області були фінансово нестійкими. Безперервність виробничого процесу здійснювалася за рахунок залучення короткострокових кредитів і позик.

Індикаторами фінансової безпеки підприємства є граничні значен-

ня таких показників: коефіцієнта покриття, коефіцієнта автономії, рівня фінансового левериджа, коефіцієнта забезпеченості відсотків до сплати, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, середньозваженої вартості капіталу, темпів зростання прибутку, обсягу продажів, активів, співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості тощо.

Показниками оцінки є: надлишок або нестача власних оборотних засобів, які необхідні для формування запасів і покриття витрат, пов'язаних із господарською діяльністю підприємства; надлишок або нестача власних оборотних засобів, а також середньорічних і довгострокових кредитів та позик; надлишок або нестача загальної величини оборотних засобів.

На підставі означених показників можна виділити чотири рівні фінансової сталості та відповідно чотири рівні фінансової безпеки:

1) абсолютна фінансова сталість та абсолютна фінансова безпека – підприємству достатньо власних оборотних засобів для функціонування;

2) нормальна фінансова сталість та нормальна фінансова безпека – підприємству практично достатньо власних оборотних засобів;

3) нестійкий фінансовий стан і нестійкий рівень безпеки – підприємству недостатньо власних оборотних засобів, також воно залучає середньострокові та довгострокові позики і кредити;

4) критичний фінансовий стан і критичний рівень безпеки – підприємство, окрім середньострокових та довгострокових позик і кредитів, залучає короткострокові;

Забезпечення фінансової складової безпеки підприємства передбачає аналіз негативних фінансових наслідків розвитку виробничої і маркетингової підсистем підприємства з точки зору стану та змін, передусім її платоспроможності, рентабельності та прибутковості.

Висновок. Таким чином, забезпечення фінансової безпеки є однією з пріоритетних задач керівництва підприємства. Тобто фінансова безпека представляє такий стан підприємства, який дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства; забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства; здатний протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і погрозам, прагнучим заподіяти фінансовий збиток підприємству, або змінити небажано структуру капіталу, або примусово ліквідувати підприємство.

Використана література:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Ника-центр, Эльг, 2004. – 784 с.
3. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в

системі економічної безпеки // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65*67.

4. Горячева К.С. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 9. – С. 43-49.

5. Грачова Р. Підприємство і його фінансові ресурси / Р. Грачова // Галицькі контракти. – 1998. – № 25. – Режим доступу до журналу. <http://www.kontrakny.com.ua/norma/1998/25/25kons.htm> – Заголовок з екрану.

6. Демяненко М.Я., Зуева О.І. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика: монографія. – К.: ННЦІАЕ, 2010. – 190 с.

7. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.

УДК 347.763

Н.Л. Шелухин

**ПРОБЛЕМЫ ОТВЕТСТВЕННОСТИ
ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ТРАНЗИТНЫХ
ПЕРЕВОЗОК В УКРАИНЕ**

Стаття присвячена зменшенню об'єму транзитних залізничних перевезень в Україні. Розглянуті причини втрати транзитного потенціалу держави та запропоновані заходи із забезпечення його збільшення.

Ключові слова: залізниця, транзит, якість доставки вантажів, митна операція, експедитори, тарифна політика.

Статья посвящена уменьшению объема транзитных железнодорожных перевозок на Украине. Рассмотрены причины потери транзитного потенциала государства и предложены меры по обеспечению его увеличения.

Ключевые слова: железная дорога, транзит, качество доставки грузов, таможенные операции, экспедиторы, тарифная политика.

The article is devoted diminishing of volume of transit railway transportations on Ukraine. Reasons of loss of transit potential of the state are considered and measures are offered on providing of its increase.

Key words: railway, trunk-to-trunk, quality of delivery of loads, custom operations, dispatch, tariff policy.

Длящийся финансовый кризис показал уязвимость существующей структуры национальной экономики, в которой доминирующее место имеет одна, преимущественно сырьевая, отрасль. С учетом того, что металлурги более 80% продукции вывозят за границу, потеря рынков сбыта ознаменовала практически 50% сокращение объемов производства. И как следствие – в упадке оказалась вся экономика государства и валютная система, а также государственное финансирование. Трудности, с которыми столкнулась отечественная экономика, заставляют задуматься над необходимостью пересмотра макроэкономических отраслевых приоритетов. Положение дел требует диверсификации экономической системы Украины, отход от монопрофильности и зависимости от ситуации в од-